Дзяржаўная ўстанова адукацыі
“Збароўскі яслі-сад-базавая школа імя К.Н.Осіпава”

Раённы этап рэспубліканскага конкурса
“Экспанат для музея”
Намінацыя: “Таямніцы ў прадметах”

“Сякера воіна старажытнай Русі з берага возера Добрае”

Аўтар: Холад Аляксандр Ільіч, 4 клас
Кіраўнік: Чарняўскі Андрэй Іванавіч,
загадчык школьнага музея “Мой родны кут”
Гомельская вобласць, Рагачоўскі раён,
в.Збароў, вул. Савецкая, 53
E-mail: zborov_school@mail.gomel.by
Тэл: 802339 75868

Збароў, 2022

Змест

1. Апісанне музейнай знаходкі……………………………………………………3
2. Гісторыка- культурная даведка…………………………………………….. 7
3. Месца знаходкі……………………………………………………………..9
4. Музейны прадмет і экспазіцыя…………………………………………..…10
5. Культурная вартасць прадмета……………………………………………..11
6. Спісак літаратурных крыніц……………………………………………..12
7. Дадаткі……………………………………………………………………13

1. Апісанне музейнай знаходкі

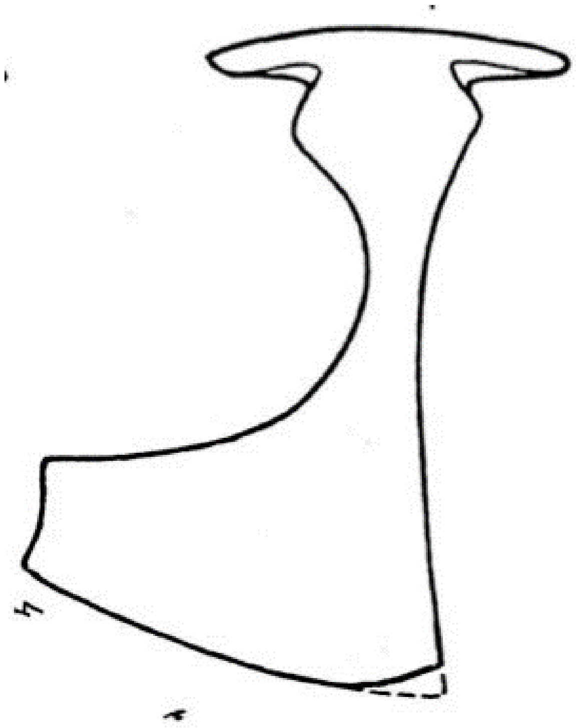

Ходасавічская сякера, Рагачоўскі раён

Аналогіі музейнага экспаната знойдзеныя ў розных краінах

  Старажытнаруская баявая (універсальная) сякера дамангольскага перыяда. Тып 4 па тыпалогіі А.Н.Кірпічнікава. Знойдзены на тэрыторыі Аргееўскага раёна Малдовы	 Старажытнаруская баявая (універсальная) сякера дамангольскага перыяда. Тып 4 па тыпалогіі А.Н.Кірпічнікава. Знойдзены на тэрыторыі Усходняй Украіны

Баявыя сякеры 10-13 стагоддзяў

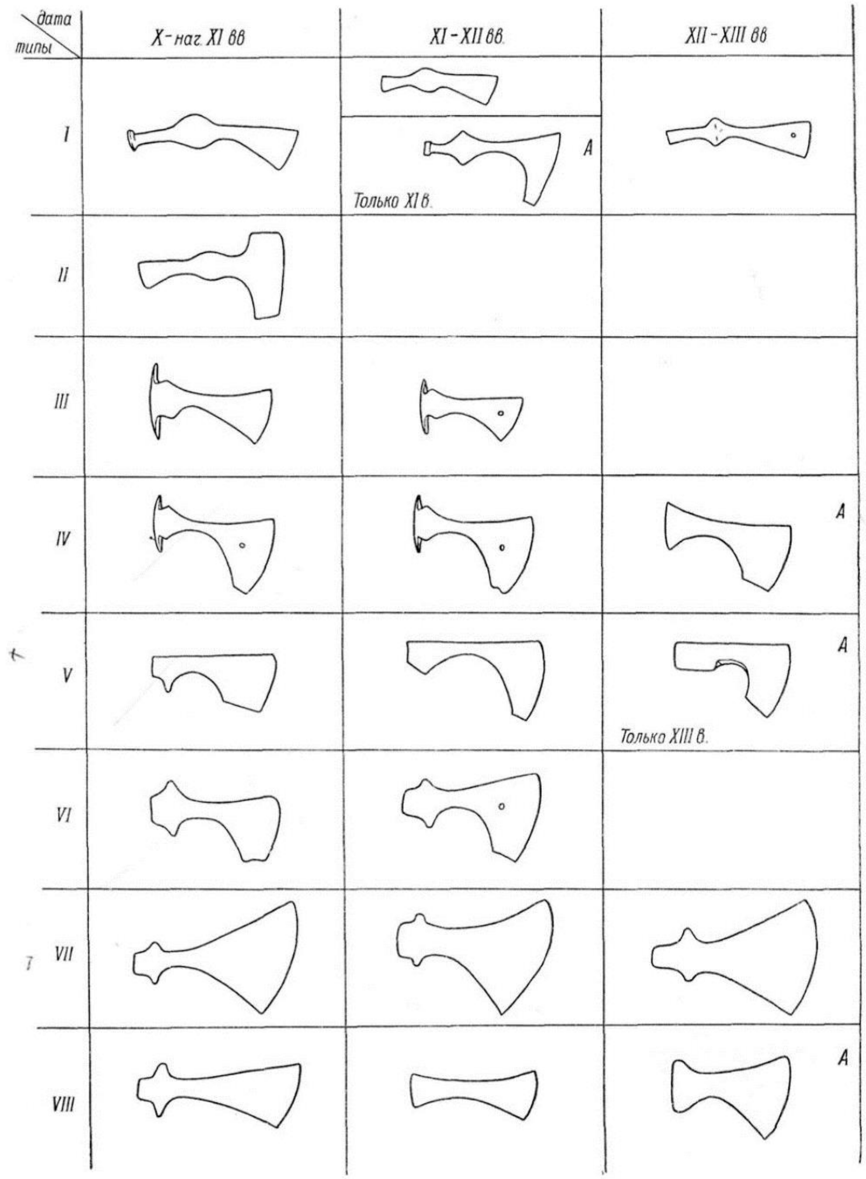

Рис. 6. Боевые топоры X—XIII вв. Типологическая схема.

Знойдзеная сякера адпавядае тыпу IV (по А.М. Кірпічнікаву)

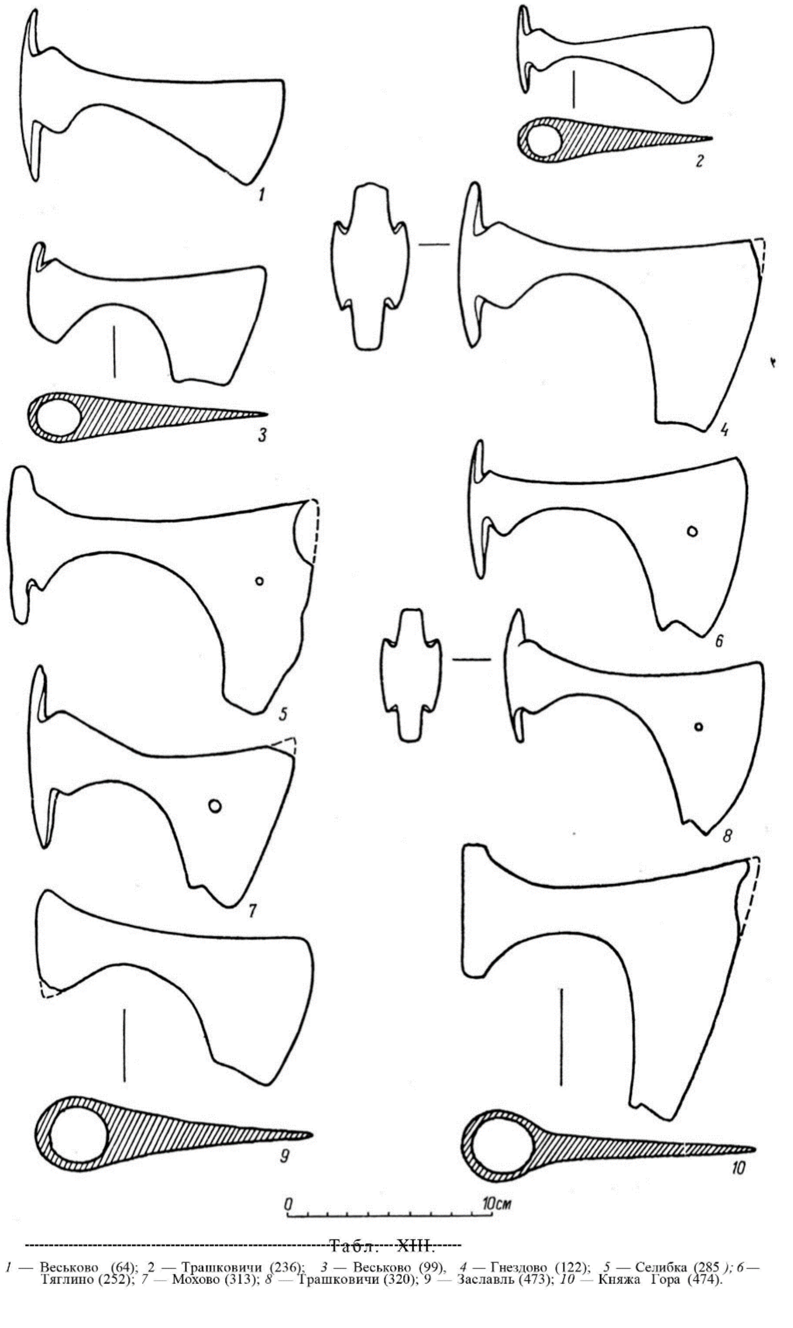

Табл. XIII.

1 — Веськово (64); 2 — Трашковичи (236); *3* — Веськово (99), *4* — Гнездово (122); *5* — Селибка (285); *6* — Тяглино (252); *7* — Мохово (313); *8* — Трашковичи (320); 9 — Заславль (473); *10* — Княжа Гора (474).

2. Гісторыка- культурная даведка

Малюнак воіна Старажытнай Русі 10-11 ст з сякерай тыпу IV, рэканструкцыя.
Мастак Алег Фёдараў. Магчыма так выглядаў воін з Ходасавічскага паселішча, Рагачоўскага раёна.
Малюнкі Алега Фёдарава заснаваны на сапраўдных археалагічных і навуковых дадзеных, шматлікія з якіх заснаваныя для буйнейшых музеяў і прыватных калекцый Расіі, Украіны і іншых краін.

З перапіскі савета музея “Мой родны кут” і супрацоўніцы Інстытута гісторыі НАН Беларусі –Вольгі Дрэвіла. Апісанне артэфакта.

Поліфункцыянальная сякера з шырокім адцягнутым да нізу лязом з бародкай і прафіляваным абухом – тып IV (по А.М. Кірпічнікаву) [1, с.29]. Сякеры гэтага тыпу былі надзвычай папулярнымі – яны складаюць каля 47% ад агульнай колькасці знаходак старажытнарускага часу з тэрыторыі Беларусі. Пры

гэтым, актыўнае выкарыстанне падобных сякер на беларускіх землях фіксуецца ў канцы X–XI ст. Для XII ст. тып ужо не характэрны і üдавочна з’яўляецца архаічным (у іншых рэгіёнах Русі гэты тып быў таксама самым папулярным на працягу X–XI і часткова XII ст.). Цікава адзначыць, што знаходкі сякер тыпу IV канцэнтруюцца ў курганных могільніках уздоўж заходніх межаў Полацкага княства, а таксама на Панямонні ў ваколіцах Навагрудка і на Падняпроўі паміж нізоўямі Бярэзіны і Прыпяці. Акрамя старажытнарускіх земляў сякеры тыпу IV вядомыя ў Латвіі, Літве, Польшчы, Эстоніі, Скандынавіі, Волжскай Булгарыі [2, с.29].

Из переписки совета музея с Зазулем Сергеем Сергеевичем, российским археологом. Руководил раскопками в археологическом комплексе Гнёздово под городом Смоленском.

Добрый день!

Это обычный топор типа 4 по Анатолию Николаевичу Кирпичникову. Совершенно классическая форма. Такие топоры на древнерусской территории и территории Беларуси по Николаю Плавинскому и Сергею Каинова появляются в последней четверти 10 века. Характерны для первой половины 11 века.
Судя по удивительной сохранности и полной форме, вполне вероятно, что находка происходит из курганного захоронения. Есть картинки, например, Олега Фёдорова. У него у персонажей, кажется, есть топоры и этого типа.

3. Месца знаходкі

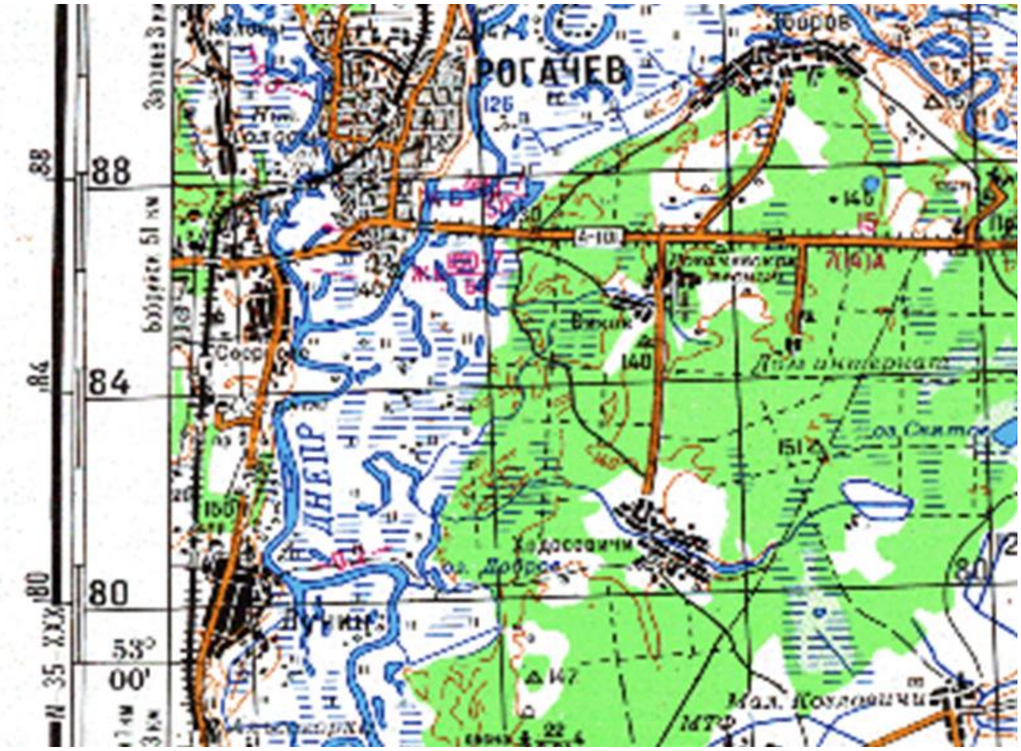

Кожны год навучынцы школы, чальцы савета музея аглядаюць помнікі археалогіі ў турыстычных паходах па маршруце: Збароў-Збароў-1-Збароў-2-Камарына-возера Добрае-Збароўскае гарадзішча. Адзначаюць стан помнікаў, фіксуюць новыя помнікі. І ў адной з вандровак знайшлі цікавы артэфакт-сякеру.

Сякера была знойдзена на дарозе, якая вяла да возера Добрае за чатыры кіламетры ад вёскі Ходасавічы. Тут захавалася больш чым 60 курганаў 11-12 стагоддзяў у двух урочышчах Хорашава і Мошка.

У школьным музеі пачысцілі сякеру, прапраацавалі літаратуру і інтэрнэт, каб знайсці аналагі. Пракансультаваліся з аспірантам НАН Беларусі Інстытута гісторыі-Вольгай Дрэвіла.

4. Музейны прадмет і экспазіцыя

Установа адукацыі з музеем “Мой родны кут” знаходзіцца на ўнікальнай тэрыторыі. У ваколіцах вёскі Збароў, Ходасавічы ёсць помнікі археалогіі розных эпох ад каменнага века да сярэднявечча. У 2000-х гадах, навукоўцы Інстытута гісторыі АН Беларусі прапаноўвалі ў дадзеным мікрарэгіёне зрабіць “Археалагічны запаведнік”. На археалагічных аб’ектах, пачынаючы з канца 19 ст праводзіліся археалагічныя раскопкі. Таксама ў раскопках удзельнічалі і навучэнцы школы разам з настаўнікам.

Большая частка экспазіцыі школьнага музея-археалагічныя артэфакты, якія перадаваліся навукоўцамі пасля раскопак. На Беларусі знайсці прадметы узбраення 10-11 ст, рэдкасць. Сякера Старажытнай Русі, адзін з каштоўнейшых экспанатаў нашага музея. Нам пашансавала, што літаральна за некалькі кіламетраў ад школы знаходзіцца “Збароўскі замак-гарадзішча”. Наведвальнікі музея на свае вочы могуць убачыць гісторыю старажытнасці. Экспанат жалезная сякера, значна дапаўняе як экспазіцыю, так і расказ экскурсавода. Дзякуючы ддзенану прадмету музейная экспазіцыя “ажывае ў часе”, а наша культура ўзбагачаецца новай інфармацыяй

5. Культурная вартасць прадмета

Гісторыя сярэднявечча ў Прыдняпроўскім рэгіёне (Рагачоў-Збароў-Ходасавічы) застаецца не папулярызаванай, толькі навукоўцы разумеюць вартасць і ўнікальнасць дадзенага месца. Гэта вельмі турбуе нас, бо турыстычны патэнцыял і гісторыя перыяда ранняга сярэднявечча застаецца белай плямай. На жаль да сёння няма рэканструкцыі Збароўскага замка-гарадзішча 12 ст, цяжка зразумець як жыло насельніцтва замка, чым яно займалася.

Дадзеная работа "Сякера воіна старажытнай Русі з берага возера Добрае" прыадкрывае таямніцы жыцця ваяроў 10-11 стагоддзяў. Экспанат і рэканструкцыя воіна старажытнай Русі паказвае, што ў нас некалі была агульная гісторыя, агульнае развіццё вайсковай справы. Сякеры такога тыпу, як высветлілася былі знойдзеныя ва Украіне, Малдове, Расіі, Латвіі, Літве, Польшчы, Эстоніі, Скандынавіі, Волжскай Булгарыі.

Спісак літаратурных крыніц

1.Кирпичников, А.Н. Военное дело на Руси XIII–XV вв. л., 1976.

2.Плавінскі, М.А. Узбраенне беларускіх земляў X–XIII стагоддзяў / Мікалай Плавінскі. – Мінск: Галіяфы, 2013. – 106 с. :

ДАДАТАК А

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Дырэктар дзяржаўнай
установы адукацыі
“Збароўскі яслі-сад-
базавая школа імя
К.Н. Осіпава”
А.В. Клачкова

АКТ прыемкі № ___

“__”______ 20__г, мы ніжэй падпісаўшыеся адказны за музей “Мой родны кут”- Чарняўскі Андрэй Іванавіч і асоба, якая здала музейны прадмет
Майсееў Яўген Міхайлавіч
Склалі цяперашні акт у дзьвух экзэмплярах у тым што, першы прыняў, а другі здаў музею на пастаяннае захоўванне (карыстанне) наступныя прадметы музейнага прызначэння:

№	Назва прадмета	Захаванасць	Колькасць	Заўвагі
1	Жалезная сякера	Здавальняюч.	адзін	Экспаз.археал.
2				
3				
4				
5				
6				

Усяго прынята па акту адзін прадмет
Прыняў________А.І.Чарняўскі Здаў_______Я.М.Майсееў

ДАДАТАК Б

№ ГИК	Тапор стар.Русі
№ Инв.	
Шифр. хран.	
Датировка 10-11 ст.	
Материал и техника	
Размер	Количество адзін
Сохранность здавальняючая, пакрыты іржой	
Откуда, когда поступил и пред. История Знойдзены на дарозе на возера Ходасавічы, Рагачоўскі раён	

ОПИСАНИЕ: Поліфункцыянальная сякера з шырокім адцягнутым да нізу лязом з бародкай і прафіляваным абухом – тып IV (по А.М. Кірпічнікаву) [1, с.29]. Сякеры гэтага тыпу былі надзвычай папулярнымі – яны складаюць каля 47% ад агульнай колькасці знаходак старажытнарускага часу з тэрыторыі Беларусі. Пры гэтым, актыўнае выкарыстанне падобных сякер на беларускіх землях фіксуецца ў канцы X–XI ст. Для XII ст. тып ужо не характэрны і відавочна з'яўляецца архаічным (у іншых рэгіёнах Русі гэты тып быў таксама самым папулярным на працягу X–XI і часткова XII ст.). Цікава адзначыць, што знаходкі сякер тыпу IV канцэнтруюцца ў курганных могільніках уздоўж заходніх межаў Полацкага княства, а таксама на Панямонні ў ваколіцах Навагрудка і на Падняпроўі паміж нізоўямі Бярэзіны і Прыпяці. Акрамя старажытнарускіх земляў сякеры тыпу IV вядомыя ў Латвіі, Літве, Польшчы, Эстоніі, Скандынавіі, Волжскай Булгарыі

Примечания: захоўваецца ў экспазіцыі “Археалогія”

ДАДАТАК В

ДЗЯРЖАЎНАЯ НАВУКОВАЯ ЎСТАНОВА
“ІНСТЫТУТ ГІСТОРЫІ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ АКАДЭМІІ НАВУК БЕЛАРУСІ”

Дырэкцыя Інстытута гісторыі НАН Беларусі
аб’яўляе

ПАДЗЯКУ

Вучню 5 класа Дзяржаўнай установы адукацыі
“Збароўская сярэдняя школа”

Маісеяву Яўгену Міхайлавічу

за актыўную працу па вывучэнні гісторыка-культурнай спадчыны Рагачоўшчыны

Дырэктар
Інстытута гісторыі НАН Беларусі **В.В. Даніловіч**